1 మొదటి భాగం

డాక్టర్ భోగరాజు పట్టాభి సీతారామయ్య

కాంగ్రెసు చరిత్ర

1885 - 1935

కాంగ్రెసు చరిత్ర

మొదటి సంపుటం (1885–1935)

రచయిత

భోగరాజు పట్టాభిసీతారామయ్య

ప్రచురణ

కావ్య పబ్లిషింగ్ హౌస్

కాంగ్రెసు చరిత్ర

మొదటి సంపుటం (1885-1935)

భోగరాజు పట్టాభిసీతారామయ్య

తొలి కూర్పు :
అఖిల భారత జాతీయ మహాసభా కార్యనిర్వాహకవర్గము,
అలహాబాదు తరపున, చెన్నపురి ఆంధ్రపత్రికా ముద్రణాలయమున ముద్రితము, 1935

ప్రచురణ : అక్టోబరు, 2005

వెల : రూ. 450/-

ప్రచురణ :
కావ్య పబ్లిషింగ్ హౌస్
12-13-830/13/బి, ఫ్లాట్ నెం.103,
ఎస్.ఎస్.ఆర్. అపార్ట్‌మెంట్స్,
గోకుల్‌నగర్, తార్నాక,
సికింద్రాబాద్ - 500 017.
ఫోన్ : 9989599135
email : kavyaph11@gmail.com

For eBOOK: kinige.com

ముద్రణ :
చరిత ఇంప్రెషన్స్
అజామాబాద్, హైదరాబాద్. ఫోన్ : 040 - 2767 8411

విషయసూచిక

ఉపోద్ఘాతము 0

తొలిపలుకు 0

మొదటి భాగము

1. కాంగ్రెసు పుట్టుక 3
2. కాంగ్రెసు తీర్మానముల సింహావలోకనము - 1885-1914 22
3. కాంగ్రెసు ప్రథమదశ 59
4. కాంగ్రెసు ఉద్యమమునెడల బ్రిటను ప్రతికూల భావము 66
5. మన బ్రిటిషు మిత్రులు 78
6. మన భారతీయ మూలపురుషులు 84

రెండవ భాగము

1. కాంగ్రెసులో రాజీ ప్రయత్నములు - 1915 119
2. ఏకోన్ముఖమైన కాంగ్రెస్ - 1916 125
3. బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వము - 1917 130
4. మాంటేగ్ - షెమ్సుఫర్డు సంస్కరణములు 150
5. అహింస నిజము - 1919 161

మూడవ భాగము

1. అసహాయోద్యమ జననము - 1920 189
2. అసహాయోద్యమ మహాప్రవాహము - 1921 212
3. గాంధీ నిర్బంధము 1922 233
4. శాసనసభలలో సహాయనిరాకరణము 1923 259
5. కాంగ్రెసులో ప్రతికూలకక్షలు 1924 273
6. భాగలబ్ధమా, భాగస్వామ్యమా 1925 287
7. శాసనసభారంగము 1926 308
8. కాంగ్రెసు - కౌన్సిలు రంగము - ఆటతట్టు 1927 318
9. కాంగ్రెసు ప్రతి సమర్పణము 1928 333

నాలుగవ భాగము

1. సన్నాహము 1929 351
2. చివరిపోరాటము 1930 374

అయిదవ భాగము

1. గాంధి - ఇర్విను ఒడంబడిక 1931 447
2. సంధిభంగము 484

ఆరవ భాగము

1. మరల అడవికి 525
2. చక్రము మారినది 549
3. ప్రతీక్షణము 587
4. ఉపసంహారము 611

అనుబంధములు

1. యుద్ధానంతర రాజ్యాంగ సంస్కరణములు 621
2. కాంగ్రెసు లీగు ప్రణాళిక 627
3. ఫర్వీద్వారు సూచనలు 635
4. ఖైదీలవర్గీకరణమునుగూర్చిన గవర్నమెంటు ఉత్తరువు 638

4ఎ. 1930 జూలై, ఆగస్టులలో జరిగిన శాంతిసూచనలు 642

5. భారతమిల్లుల వాగ్దానము 662
6. సాంఘిక సమస్యా పరిష్కారము 667
7. ఇండియా - ఇంగ్లాండు వర్తక ఒడంబడిక 676
8. బీహారు భూకంపము 679
9. అఖిల భారతజాతీయమహాసభ ఆరంభమయిన 1885 మొదలు 1934 వరకు జరిగిన సమావేశముల వివరములు తెలుపు పట్టిక 681

1. కాంగ్రెసు పుట్టుక

[1. భారతదేశ పరాధీనత - ఈస్టిండియా కంపెనీ - దానిపైన తనిఖీ - దాని రాజ్యవిస్తీర్ణము- పార్లమెంటువారి అధికారము - 1833 చార్టరు - ఇంగ్లీషు విద్యావ్యాపనము - ముద్రణాశాసన పరివర్తనములు - పాంచాల, సింధురాష్ట్రముల ఆక్రమణ - 1857 తిరుగుబాటు- రాణీగారి ప్రకటనము - ఆయుధచట్టము - యుద్ధము; కరవు - గొప్ప రాజకీయకష్టములు - హ్యూమ్, వెడ్డర్‌బరన్‌ల జోక్యము - విప్లవోద్యమసూచన - హ్యూమ్ జాతీయమహాసభను భావించుట- కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయ విద్యార్థులకు హ్యూమ్ ఉత్తరము - కాంగ్రెసుకు ముందున్న పెద్దలు - వంగరాష్ట్రములోని బ్రిటిష్ ఇండియన్ సంఘము (1851) - బొంబాయి సంఘము - దక్షిణ ఇండియాలో మహాజనసభ - పూనా సార్వజనిక సభ - వంగరాష్ట్ర భారతీయ సంఘము - (1876) - లిట్టను ప్రభువు ప్రతికూల ప్రభుత్వము - కలకత్తా అల్బర్టుహాలులోని రాజకీయమహాసభ (1883) - అఖిలభారత సంస్థ యొక్క అవసరము - హ్యూమ్ మొట్టమొదట కార్యాచరణకు దిగుట (1885).

2. కాంగ్రెసు - జాతీయ వికాసమునకు సంబంధించిన ఉద్యమము; రామమోహనరాయలు, ఆయనకాలము- ఆయన ఇండియా ఇంగ్లాండుదేశములలో చేసిన మహత్కార్యము - పాశ్చాత్య నాగరికతా ప్రభావము- బ్రహ్మసమాజము - దానిలో కలిగిన కక్షలు - ఆర్యసమాజ, దివ్యజ్ఞానసమాజములు నాటి విజాతీయ వ్యామోహము నరికట్టుట - రామకృష్ణ మఠము- కాంగ్రెస్, ఈ అన్ని యుద్యమముల సమన్వయము.

3. రాజకీయములను మినహాయింపవలె ననెడి హ్యూము మొదటి అభిప్రాయము - రాజకీయ నిర్మాణముగా నుండవలెనని డఫరిన్ ప్రభువు సలహా - మొదటి ప్రకటన - ఇంగ్లాండులో హ్యూమ్ ఇండియన్ పార్లమెంటరీ కమిటీని నిర్మించుట - కాంగ్రెసు మొదటి సమావేశము.

4. కాంగ్రెసుయొక్క నిజమైన స్వరూపము - రెండవ రౌండు టేబిలు సభలో కాంగ్రెసును గూర్చి గాంధీవర్ణనము.]

1

కాంగ్రెసు చరిత్ర అనగా భారతస్వాతంత్ర్య సంగ్రామచరిత్ర మన్నమాట. అనేక శతాబ్దములనుండి భారతదేశము విదేశీయపరిపాలనము క్రింద వివిధ నిర్బంధవిధానములకు పాల్పడుతూ వచ్చినది. ఈ పారతంత్ర్యమునుండి భారతభూమిని విముక్తి నొందించడమునకే కాంగ్రెసు యేబది సంవత్సరములనుండీ కృషి చేస్తూన్నది. భారతప్రజల అస్వతంత్రత విదేశీవాణిజ్యసంఘమువా రిండియాలో అడుగుపెట్టినది మొదలు నూతన రూపమును దాల్చినది.

ఈస్టిండియా కంపెనీవారు దాదాపు నూరేండ్లు తమ రాజకీయ వాణిజ్య వ్యవహారములను చక్కబెట్టుకొంటూ, ఆకాలములోనే భారతదేశములో పెద్దరాజ్యమును సంపాదించి రాజ్యాధికారములను చెలాయించ మొదలుపెట్టిరి. 1772 అనంతరము బ్రిటిష్ పార్లమెంటువారప్పుడప్పుడును కంపెనీవారి చర్యలను పరీక్షించ ప్రారంభించిరి. అంతేకాక వారిసనదులలో కలిగే ప్రతిమార్పు వాణిజ్యవ్యవహారములంత కంతకు వెనుకపట్టి, రాజకీయవ్యవహారములు ముందుకు విజృంభించినకొలదీ ప్రభుత్వమువారి ఈ

పరిశీలనము మరింత ఎక్కువైనది. ఆ కాలములో కంపెనీవారి నిత్యవ్యవహారములపైన తనిఖీ యుండెనని ఊహించ వీలులేదు కాని, వారి చర్యలను, కార్యక్రమమును జాగరూకతతో గమనిస్తూ, భారతీయ సమస్యలను పరిశీలించి, పరిష్కరించుటకు బ్రిటిష్ మిత్రులనేకులు పార్లమెంటుసభలో నుండిరి. 18వ శతాబ్దము చివరభాగములో ఎడ్మండ్ బ్రూక్ , షేరీడాన్, ఫాక్సులు తీసికొనిన అత్యంత శ్రద్ధవలననే కంపెనీయేజెంట్ల దుశ్చేష్టితములు ప్రజలదృష్టి నాకర్షించినవి. వారన్ హేస్టింగ్సు విచారణయొక్క ప్రధాద్దేశము నెరవేరకపోయినప్పటికీ ఆరోజులలో జరిగిన దురాగతములు మాత్రమందుమూలమున బయటపడినవి. కంపెనీవారి సన్నదుల మార్పులకు ముందుజరిగే విచారణలఫలితముగా విశేషప్రయోజమకరములైన అనేక సిద్ధాంతములు నిర్వచింపబడినవి. కాని యేవియును ఆచరణలోనికి రాలేదు. కంపెనీ ఏజంట్లు వారిరాజ్యమును విస్తరింప జేయకూడదని అనేక పర్యాయము లుద్ఘోషింపబడెను. కాని అవకాశము గలిగినప్పుడెల్ల వారి రాజ్యము విస్తరించనే విస్తరించినది. ఈస్టిండియా కంపెనీవారు హిందూదేశ మాక్రమించుకొనిన విధాన మనేక విశ్వాసఘాతకకృత్యములతో, ననేక వాగ్దానభంగములతో, అనేక దురాశాపరత్వహేయకార్యములతో, అనేక వంచనలతో నిండియున్నది. ఆ కళంకితచరిత్రముతో మనకిప్పుడు ప్రసక్తిలేదు. ఆనాటి భారతీయుల పరస్పరావిశ్వాసవిద్రోహములనుగూర్చి గాని, కంపెనీయేజంట్లు తమకోసము, తమ కంపెనీ కోసము, తమ కంపెనీ డైరెక్టర్ల కోసము విశేషద్రవ్యమును సేకరించుకొనే నిమిత్తమవలంబించిన సాధనవిధానములగూర్చి గాని మన కిప్పుడనవసరము. 19వ శతాబ్దములో స్టీమింజన్, మెషీనులు కనుపెట్టబడినప్పుడు ఇండియానుండి తీసికొనిపోబడిన ధనరాసులే, ఇంగ్లాండుదేశము ప్రపంచకములో పారిశ్రామికాధిక్యతను సంపాదించుటకు మూలధనములుగా నుపయోగపడిన వనిమాత్రమిచ్చుట చెప్పిన చాలును. 1774లో అంగీకరింపబడిన రెగ్యులేటింగ్ చట్టముతో కంపెనీపరిపాలకవర్గముపైన తనిఖీనిమిత్త మొక బోర్డు నియమింపబడినది. (Board of Control); కార్యనిర్వాహకవర్గముతో కూడిన గవర్నరు జెనరల్ పదవి సృష్టించబడినది. నాటినుండి, అంతకుపూర్వ మాక్రమించుకొనబడిన రాజ్యముపైన బ్రిటిష్ పార్లమెంటువారు కొంత పరిపాలనాబాధ్యత వహించినారు. తరువాత కొంతకాలమునకు 1885లో మరియొక చట్టము చేయబడినది. 1793, 1813, 1833, 1853 సంవత్సరములలో విచారణలు జరిగి సనదులు పునరుద్ధరింపబడినవవి. 1833 సనదులో "పైన నుదాహరింపబడిన రాజ్యములలో నివసించుచున్నట్టిగాని, లేక ఘనతచెందిన చక్రవర్తిగారి పౌరుడుగా జన్మించినట్టిగాని యేమనిషీ ఆయన మతమువలన, జన్మస్థానమువలన, పుట్టుకవలన, రంగువలన, ఇటువంటియే యితరకారణమువలనను కూడా కంపెనీలో నౌకరీనిగాని, ఉద్యోగమునుగాని, పదవినిగాని పొందుట కనర్హుడు కాకూడదు." అని శాసింపబడినది. కంపెనీ పరిపాలకవర్గము వారీవాక్యములకీ క్రిందివిధముగా వ్యాఖ్యానము చేసిరి:

"బ్రిటిష్ఇండియాలో పరిపాలించే కులమంటూ ఒకటి ప్రత్యేకముగా నుండకూడదని మా అభిప్రాయము. ఇతర అర్హతలను నిర్ణయించవచ్చును గాని ఎవరును జాతిమతవిచక్షణమాత్రము చేయరాదు. రాజుగారి పౌరుడు భారతీయుడుగాని, బ్రిటీషువాడుగాని, లేక మిశ్రమజాతివాడుగాని, అతనికి ఇతరవిధముగా నుండవలసిన అర్హతలున్నయెడల, అతడు ఇండియాలో నెట్టియుద్యోగమును పొందుటకును అనర్హుడుకాడు." ఆ చట్టము వలననే కంపెనీవారిండియాలో వ్యాపారము చేసుకొను హక్కులు కూడా రద్దుచేయబడినవి. అప్పటినుండీ ఈస్టిండియాకంపెనీ వ్యాపారసంస్థగాక పరిపాలనా సంస్థయైనది.

దాదాపుగా ఈకాలములోనే ఇండియాలో ఇంగ్లీషువిద్యను ప్రవేశపెట్టుటను గూర్చి వాద ప్రతివాదములు చెలరేగినవి. అప్పుడు భారతదేశములో రాజా రామమోహనరాయలు, సీమలో మెకాలే

ఇంగ్లీషువిద్య కనుకూలముగాను, దేశభాషలకు, దేశసాహిత్యమునకు విరుద్ధముగాను వాదించ మొదలుపెట్టిరి. నాడు ప్రవేశపెట్టబడిన ఆ విద్యావిధానమే నేటికిని ఆచరణలో నున్నది.

ఆ కాలములో ఇంగ్లీషువారు నడిపే పత్రికలే తప్ప ఇంకే యితరపత్రికలును లేవు. వారిలో కొంద రిండియానుండి ప్రవాసమునకు కూడ పంపివేయబడిరి. విలియం బెంటికు ప్రభువు భారతదేశమున కనుకూలమైన సంస్కరణములను చేయడమేకాక, పత్రికలవిషయములో ఔదార్యముగా కూడ ప్రవర్తించినాడు. ఆయన తరువాత పరిపాలనకు వచ్చిన సర్ ఛార్లస్ మెట్‌కాఫ్ పత్రికల నిర్బంధములను తొలగించెను. పిదప నవి 1857లో జరిగిన తిరుగుబాటు సందర్భమున నేదో కొంతకాలము తప్ప, లిట్టను ప్రభువు వైస్రాయిగా వచ్చేటంతవరకును స్వేచ్ఛగానే యున్నవి.

1833, 1853 సంవత్సరములమధ్య పంజాబు, సింధురాష్ట్రములు జయింపబడినవి. సంతతి లేని సంస్థానాధిపతుల రాజ్యములను డల్‌హౌసీ ప్రభువు కలుపుకొనెను. అయోధ్యరాజు దుష్పరిపాలనము చేస్తున్నాడనే కారణముతో తొలగింపబడినాడు. ఈరాజ్యములన్నియును అప్పటి కంపెనీవారి రాజ్యములతో కలిసి నేటి బ్రిటిష్ ఇండియాయైనది. ప్రజలను దరిద్రులనుగా చేసి ఇంగ్లాండునకు తీసికొనిపోబడుతూన్న ధనప్రవాహము, స్వతంత్రరాజ్యవినాశనము, విదేశప్రభుత్వనిర్మాణము – ఇవన్నీ ప్రజలలో అసంతృప్తినీ, ఆగ్రహమునూ కలిగించినవి. ఆ కారణమున 1857లో జరిగిన తిరుగుబాటు విదేశాధికారమును త్రోసివేయుటకు చేయబడిన చిట్టచివరి సాయుధ ప్రయత్నమని చెప్పవచ్చును. ఆ తిరుగుబాటున కొక మతోద్దేశ మాపాదింపబడినమాట వాస్తవమే. కాని అది అక్బరు, ఔరంగజేబు చక్రవర్తుల వంశీకుడయి నామమాత్రము ఢిల్లీచక్రవర్తిగా నున్నవానినిగాని, పూనాలోని పీష్వాల సంతతివానినిగాని ఇండియాకు రాజుగా చేయవలెననే ప్రయత్నముతో జరిగినదని తెలుసుకొనగలిగినయెడల,1757లో ప్లాసీ యుద్ధమైన తరువాత నూరుసంవత్సరములలోను భారతదేశమున కలిగిన రాజకీయ పరిణామఫలితమే ఆ తిరుగుబాటని చెప్పకతప్పదు. దానివలన ప్రతిదేశములోని ప్రజలకు తమదేశమును తమవాడే పరిపాలింప వలెననే ప్రకృతిసిద్ధమైన వాంఛ యుండకతప్పదని కూడ ఋజువైనది. అయితేనేమి? ఆ తిరుగుబాట పజయము పొందినది. కాని ఈస్టిండియా కంపెనీవారి పరిపాలనము పోయినది. ఇండియాప్రభుత్వము బ్రిటిష్ కిరీటాధిపతిచేతులలో, అనగా బ్రిటిష్ పార్లమెంటువారి చేతులలో పడినది. ఆ సందర్భమున విక్టోరియా మహారాణిగారు చేసిన ప్రకటనము భారతదేశమున విశ్వాసమును, శాంతివాతావరణమును సమకూర్చినది. ప్రజలలో అదివరకుగల అసంతృప్తికి తగినంత దోహదము లేకపోయినది. రాజవంశము, ముఖ్యముగా మహమ్మదీయ రాజవంశము పూర్తిగా రూపుమాసిపోయినది. 1857 లాటి భవిష్య ద్విప్లవములకు లక్ష్యముగా నుండదగిన నామమాత్రపు రాజవంశీకుడుగూడ అపరూపమైపోయినాడు. భారతదేశమునకు బ్రిటిష్ పరిపాలనము దైవయోగమున తటస్థించిన దనే భావముతో ప్రజలు సంతృప్తిపడి యూరకుండిరి.

ఇండియా ప్రభుత్వము బ్రిటిష్ కిరీటాధిపతుల అధీనమైనప్పటికీ, చాలావరకు యథాప్రకారము గానే జరుగుతూ వచ్చినది. కాని 20 సంవత్సరములపాటు యుద్ధములు మాత్రము జరుగక పరిపాలనము శాంతముగా నున్నది.

ఈమాత్రముచేత ప్రజలకు కష్టములు లేవనిగాని, వారిలో అసంతృప్తి లేదని కాని భావించకూడదు. బ్రిటిష్ పరిపాలనమున అనేకము గొప్పలోపములు జరిగినవి. హ్యూమ్‌గారివంటి బ్రిటిష్ ఉద్యోగులు వాటి నెప్పటికప్పుడు పార్లమెంటువారికి చూపి సవరణచేయింప ప్రయత్నించిరి.

వెనుక చెప్పబడిన ప్రకారము 1833వ సంవత్సరపు చట్టమునుబట్టి, భారతీయులు వారి అర్హతల ననుసరించి అన్ని ఉద్యోగములను చేయవచ్చును. 1853వ సంవత్సరపు నూతన రాజ్యాంగచట్టము

(Charter) పార్లమెంటులో చర్చకు వచ్చినప్పుడు, భారతీయు లన్నిఉద్యోగములకును అర్హులే యను సిద్ధాంతము 1833 చట్టములో అంగీకరింపబడినప్పటికిని ఆచరణలో మాత్రము తద్భిన్నముగా జరుగుతూన్నదని అనేకమంది సభ్యులు చెప్పియున్నారు. 1853లో సివిల్ సర్వీస్ పోటీపరీక్షలు ప్రవేశపెట్టబడినప్పుడు భారతీయవిద్యార్థి లింగ్లాండునకు బోయి ఇంగ్లీషు విద్యార్థులతో, ఇంగ్లీషుభాషలోను, ఇంగ్లీషుసాహిత్యములోను పోటీచేయుట దాదాపు అసంభవమని పార్లమెంటులో వాదన జరిగినది. ఇన్ని కష్టములున్నప్పటికిని కొంతమంది విద్యార్థులు సముద్రయానము చేసి సీమకు పోయి ఐ.సి.యస్. పరీక్షలలో నుత్తీర్ణులై వచ్చినారు. అప్పుడు కొంతమంది భారతీయులాంగ్లమిత్రుల సహాయముతో ఇండియన్ సివిల్ సర్వీసు పరీక్షలు సీమలోను, ఇండియాలోను కూడా ఏకకాలమున జరిగే యేర్పాటుండవలెనని ఆందోళనచేయ మొదలుపెట్టిరి. కాని శాలిస్‌బరీ ప్రభువు ఈ ఆందోళనమును పెడచెవినిబెట్టి పైపెచ్చు సివిల్ సర్వీసు విద్యార్థుల వయఃపరిమితిని తగ్గించెను. దీనితో భారతీయవిద్యార్థులకు మరింత చిక్కు కలిగినది. మెట్‌కాఫ్ కాలము నాటినుండి ఇంగ్లీషు పత్రికలతో పాటు స్వేచ్ఛననుభవిస్తూవచ్చిన దేశభాషాపత్రికలకు లిట్టను ప్రభువు వాగ్బంధనము చేసినాడు. అది చాలక ఆయన దేశములో ఆయుధశాసనమును కూడ ప్రవేశపెట్టినాడు. అందుమూలమున భారతీయుల కాయుధములు ధరించే హక్కు పోవడమే కాక యూరపియనులకును వారికిని మధ్య మరియొక అవమాన కరమైన విభేదమేర్పడినది.

తరువాత దేశములలో కరవులు వచ్చినవి. అవి ఆహారధాన్యములుపండని కారణముచేతకన్న వాటిని కొనుక్కొనేటందుకు తగిన ధనము లభింపమిచేత లక్షలకొలది ప్రజల మరణములకు కారణభూతము లైనవి. ఇందుకుతోడు విశేషధనవ్యయకారణమైన ఆఫ్ఘనుయుద్ధము జరిగినది. క్షామదేవత, మృత్యుదేవత లిద్దరును దేశములో తాండవిస్తూండగానే ఢిల్లీలో దర్బారు జరిపి ఇంగ్లాండురాణీగారు "ఇండియా చక్రవర్తిని" అనే బిరుదమును తాల్చిరి. "దేశమంతటను రాజకీయకష్టములకు తోడు ఆర్థికకష్టములు కూడ వ్యాపించి యుండెను. కొద్దిమంది స్వార్థపరత్వ, నిర్లక్ష్యభావములవలన అనేకమంది అనుభవిస్తూన్న శారీరక బాధ ప్రజల అశాంతిని అతివేగముగా అపాయకరపరిస్థితులలోకి తీసికొనివస్తూ ఉండెను."

సర్ ఆక్లండు కాల్విన్‌కు హ్యూమ్‌గారు వ్రాసినట్లుగా రైతులు చాలా "చెడ్డ కష్టములతో" క్రుంగిపోతూండిరి. వారు పైకేమీ చెప్పలేకుండిరిగాని లోపల కుమిలిపోతూన్న మాట వాస్తవము. వారికష్టములివి: (1) వ్యయప్రయాసలకు కారణములైన సివిల్‌కోర్టులు, (2) పోలీసుల లంచగొండితనము, దౌర్జన్యము, (3) కఠినమైన రెవిన్యూ పరిపాలనము, (4) అవమానకరమైన ఆయుధచట్టము, బాధాకరమైన అడవుల చట్టము. ప్రజలు (1) వ్యయములేని, ఆలస్యముకాని, నిజమైన న్యాయపరిపాలనము, (2) రక్షకులు గాను స్నేహితులుగాను ఉండే పోలీసు, (3) ఎక్కువ సౌకర్యము, ఔదార్యముగల రెవిన్యూపద్ధతి, (4) అటవీ, ఆయుధ శాసనముల సౌమ్యపరిపాలనమును కావలెనని బతిమాలుకొనిరి. కాని ప్రయోజనములేక నిరాశచెందిరి. ఇది 1880 ప్రారంభములోని నిజమైనస్థితి. ఆరోజులలోని నిరంకుశప్రభుత్వము కొత్త సౌకర్యములను కలిగించకపోగా, పూర్వపు సంస్కర్తలద్వారా సంక్రమించిన పాత అధికారములను కూడా అవకాశము కలిగినప్పుడెల్ల ఊడబెరుకుతూ వచ్చినదని సర్ డబ్లియు. వెడ్డరన్‌బరన్ గారు చెప్పియుండిరి. అందుకు నిదర్శముగా పత్రికాస్వాతంత్ర్య మరికట్టబడెను. బహిరంగసభల హక్కు తొలగింపబడెను. స్థానికపరిపాలనా, విశ్వవిద్యాలయ స్వాతంత్ర్యములు రద్దుచేయబడెను. "దేశాభ్యుదయ భంగకరములైన ఈ దురదృష్ట కార్యములు పోలీసునిర్బంధవిధానముతో కలిసి లిట్టనుప్రభువు పరిపాలనము క్రింది భారతదేశమునందొక విప్లవోద్యమమును కనుచూపుమేరలోనికి

End of Preview.

Rest of the book can be read @

http://kinige.com/kbook.php?id=1740

* * *